

УДК 332.155:35.078.5:338.436

А. М. Галайко,
аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

DOI: 10.32702/2306-6792.2019.3.79

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

A. Halaiko,
Postgraduate Student at the Department of finance, money and credit
Ivan Franko National University of Lviv

EVALUATION OF EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL SUPPORT OF DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX

Статтю присвячено оцінці ефективності державної фінансової підтримки розвитку агропромислового комплексу. Розглянуто можливі методи для проведення оцінки ефективності бюджетної підтримки розвитку агропромислових підприємств. Визначено оптимальні методи для проведення оцінки ефективності бюджетної підтримки розвитку агропромислових суб'єктів господарювання. Встановлено фінансові показники діяльності агропромислових підприємств. Визначено додаткові фінансові показники діяльності підприємств агропромислового комплексу. Встановлено фактори, які впливають на формування чистого прибутку підприємств агропромислового комплексу. Враховано інфляційні процеси для визначення ефективності бюджетного фінансування розвитку агропромислових суб'єктів господарювання. Побудовано регресійну модель впливу бюджетної підтримки підприємств агропромислового комплексу на їх фінансові показники діяльності. Охарактеризовано пряму і обернену залежність між бюджетною підтримкою агропромислових підприємств та обсягом платежів до державного бюджету у вигляді податків на продукти. Побудовано регресійну модель впливу фінансової підтримки агропромислового комплексу на платежі до державного бюджету у вигляді податків на продукти. Розраховано кількісні значення витрат і вигод від збільшення та зменшення державної фінансової підтримки агропромислових підприємств. Встановлено, що державний бюджет втратить невелику кількість фінансових ресурсів при збільшенні підтримки агропромислового комплексу, а також заощадить невеликий обсяг фінансових ресурсів при зменшенні підтримки агропромислових підприємств. Пояснено тенденцію зростання фінансових показників діяльності агропромислових суб'єктів господарювання і тенденцію зниження їх державної фінансової підтримки. Визначено кореляцію між фінансовими показниками діяльності агропромислових суб'єктів господарювання за опосередкованого впливу на них державної підтримки. Узагальнено і систематизовано необхідність та ефективність зростання державної фінансової підтримки агропромислових підприємств. Запропоновано світовий досвід бюджетного фінансування підприємств агропромислового комплексу.

This article focuses on an estimation of an efficiency of a state financial support of development of an agro-industrial complex. Possible methods for carrying out of the estimation of effectiveness of the budget support of development of agro-industrial enterprises were considered. Optimal methods for realization of the estimation of efficiency of the budget support of development of the agro-industrial economic entities were determined. Financial indicators of activity of the agro-industrial enterprises were established. Additional of financial indicators of activity of enterprises of the agro-

industrial complex were determined. Factors that influence on formation of net profit of the enterprises of the agro-industrial complex were established. Inflation processes for determine the effectiveness of the budget financing of development of the agro-industrial economic entities were took into account. A regressive model of influence of the budget support of the enterprises of the agro-industrial complex on their financial indicators of activity was constructed. Direct and inverse dependence between the budget support of the agro-industrial enterprises and volume of payments to state budget in form of taxes on products were characterized. The regressive model of influence of the financial support for the agro-industrial complex on payments to the state budget in form of taxes on products was constructed. Quantitative values of costs and benefits from increasing and decreasing the state financial support of the agro-industrial enterprises were calculated. It is established that state budget will lose small amount of financial resources at presence increase support of the agro-industrial complex as well as it will save small amount of the financial resource at presence decrease support of the agro-industrial enterprises. Tendency of increase of financial indicators of activity of the agro-industrial economic entities and trend of decrease the state financial support to them was explained. Correlation between financial indicators of activity of the agro-industrial economic entities with indirect influence of the state support on them was determined. Necessity and efficiency of increase of the state financial support of the agro-industrial enterprises were generalized and systematized. World experience of the budget financing of the enterprises of the agro-industrial complex was offered.

Ключові слова: бюджетна підтримка, агропромисловий комплекс, агропромислове підприємство, ефективність, фінансові ресурси.

Key words: budget support, agro-industrial complex, agro-industrial enterprise, efficiency, financial resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Фінансова підтримка розвитку агропромислового комплексу (далі — АПК) в Україні має актуальне значення тому, що вона забезпечує ефективний розвиток суб'єктів господарювання відповідної галузі, які є основними елементами ринкової економіки. Відповідно до того, особливо важливого значення набуває визначення ефективності бюджетної підтримки агропромислових підприємств, що зумовлено необхідністю оцінювання поведінки фінансових показників їх діяльності та раціональним використанням бюджетних ресурсів. У цій роботі буде зроблено акцент на оцінці впливу державної фінансової підтримки підприємств АПК разом з іншими факторами на їх фінансові показники діяльності. Також буде визначено недоліки бюджетної підтримки розвитку агропромислового комплексу, а також напрями їх розв'язання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблемам проведення оцінки ефективності державної фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу, зокрема її методиці приділяється значна увага.

Доцільно виокремити плідну працю видатних українських вчених, серед яких: Алейнікова О.В., Шолойко А.С., Мельник Т.М., Головачова О.С., Криленко В.І. та багато інших. Попри численні дослідження в цій галузі, за умов динамічних змін економічної ситуації, необхідно систематизувати і узагальнити ефективність державної підтримки розвитку АПК, а саме вплив бюджетної підтримки на фінансові показники діяльності агропромислових підприємств і сформулювати практичні рекомендації, які дадуть можливість державі опти-

мально проводити фінансову підтримку агропромислових підприємств.

**ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ
(ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)**

Цілями роботи є оцінка впливу бюджетного фінансування підприємств АПК на їх фінансові показники діяльності, визначення недоліків державної підтримки та надання рекомендації щодо їх усунення.

**ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ
ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ
ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ
НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ**

На сьогоднішній час існують різні підходи для визначення ефективності державної підтримки АПК. Шолойко А.С. виділяє кілька підходів до оцінки ефективності бюджетної підтримки суб'єктів господарювання АПК. Серед них є методологічний підхід до визначення ефективності державної фінансової підтримки, який полягає у встановленні зв'язку між розмірами підтримки і зростанням дохідності агропромислового виробництва [19, с.122].

В основному ефективність державної підтримки за автором Шолойком А.С. визначається за допомогою регресійних моделей, які дають можливість визначати вплив державної підтримки на результати виробництва в взаємозв'язку із основними ресурсними чинниками. Також за допомогою цих моделей можна визначати вплив державної підтримки на сукупну продуктивність факторів виробництва, яка визначає відношення між агрегованим використанням ресурсів і агрегованим випуском продукції. Для конкурентоспроможності важливо наскільки ефективно відбувається перетворення на продукцію всіх ресурсів з врахуванням державної підтримки, а не кожний ресурс окремо [19, с. 122—123].

Суть наступного методологічного підходу також за автором Шолойком А.С. полягає в застосуванні програмно-цільового методу бюджетного фінансування. В загальному вимірі ефективність державної підтримки за бюджетними програмами можна оцінювати через приріст прибутковості і дохідності. Тоді ефективність кожної бюджетної програми державної підтримки повинна базуватися на визначенні рівня досягнення планових результативних показників, які зафіксовані в паспорті бюджетної програми [19, с. 123]:

1) показники затрат, котрі визначають обсяги і структуру ресурсів, що забезпечують виконання бюджетної програми і характеризують структуру витрат бюджетної програми;

2) показники продукту, котрі застосовуються для здійснення оцінки досягнення поставлених цілей;

3) показники якості, що розраховуються як відношення обсягу вироблених товарів до їх вартості в грошовому чи людському вимірі.

Мельник Т.М. і Головачова О.С. наводять сукупну підтримку сільського господарства (СПСГ) для оцінки ефективності фінансової підтримки аграрного сектору економіки. Цей показник визначається за формулою:

$$СПСГ = ППВ + \sum_{i=1}^n C + \sum_{i=1}^n T + ЗЗП \quad (1),$$

де СПСГ — сукупна підтримка сільського господарства, ППВ — показник підтримки виробників, С, Т — державні субсидії і податки сільськогосподарським виробникам, ЗЗП — загальна підтримка послуг в сільському господарстві [6, с. 172].

У свою чергу, рівень підтримки сільгоспвиробників визначається за наступною формулою

$$ППВ = \sum_{i=1}^n (C_{ai} - C_{ni}) * K_{ai} + \sum_{i=1}^n C \quad (2),$$

де C_{vi} — ціна і-го виду сільгосппродукції, що одержана виробниками, C_{pi} — прикордонна ціна і-го виду сільгосппродукції, яка перерахована у національній валюті, K_{vi} — обсяг виробництва і-го виду аграрної продукції.

Криленко В.І. виділяє два основні підходи до оцінки державної фінансової підтримки сільського господарства: кількісна оцінка рівня державної фінансової підтримки (ефективність в сенсі продуктивності та результативності) та оцінка ефективності державного регулювання у плані її дієвості. Для кількісної оцінки рівня державного втручання у аграрну галузь пропонується ряд показників. Загальні принципи відповідних оцінок подібні. За допомогою еквіваленту субсидування виробників розраховують величину трансфертів, які направляються сільськогосподарським виробникам від споживачів їх продукції та платників податків у результаті реалізації заходів в рамках аграрної політики. Цей показник виражається в процентах та дорівнює частці сумарної величини цих трансфертів у валовому доході сільськогосподарських підприємств. Агрегований розмір підтримки є тільки модифікованим варіантом еквіваленту субсидування виробників, який визнаний основним в розрахунках Світової організації торгівлі [5].

Методи, що висвітлені в працях авторів Криленко В.І., Мельник Т.М. і Головачова О.С. не підходять для оцінки ефективності державної

Таблиця 1. Розрахунок обсягів податку на прибуток і податків на продукти сільського, лісового і рибного господарств

Роки	Чистий прибуток (млн грн)	Фінансові результати діяльності до оподаткування (млн грн)	Податок на прибуток (млн грн)	Валовий внутрішній продукт (млн грн.)	Валова додана вартість (млн грн)	Податки на продукти (млн грн)
2005	3500,7	3702,4	201,7	94801	40542	54259
2006	2478,2	2731,8	253,6	98410	41006	57404
2007	6916,5	7624,2	707,7	113149	47417	65732
2008	5789,2	6041,8	252,6	154445	64297	90148
2009	7584,8	7647,4	62,6	157867	65758	92109
2010	17170,5	17291,8	121,3	195390	82948	112442
2011	25341,3	25565,9	224,6	261331	109961	151370
2012	26787,2	26992,7	205,5	269983	113245	156738
2013	14984,5	15147,3	162,8	315546	132354	183192
2014	21481,3	21677,4	196,1	381227	161145	220082
2015	102849,1	103137,6	288,5	558788	239806	318982
2016	90613,2	91109,5	496,3	655569	279701	375868

Джерело: сформовано за даними [3, с. 37, 115; 15, с. 25; 16, с.75; 17; 18; власні розрахунки].

фінансової підтримки агропромислового комплексу, тому що вони охоплюють лише сільське господарство, а агропромисловий комплекс включає не тільки сільське господарство, а й лісове господарство, харчову і борошно-мелу промисловість, галузі легкої промисловості, що здійснюють первинну переробку сільськогосподарської сировини. Оцінка результативності державної підтримки за програмно-цільовим методом також не підходить, тому що вона передбачає оцінювання ефективності кожної окремої бюджетної програми. В цій роботі здійснюватиметься оцінка ефективності державної фінансової підтримки агропромислового комплексу в цілому.

Для оцінки ефективності державної підтримки АПК використовуватимуться регресійна модель і методологічний підхід, що базується на встановленні зв'язку між обсягами державної підтримки та зростанням дохідності виробництва, які висвітлені в роботі Шолойко А.С. За методологічним підходом буде проведена порівняльна характеристика обсягів використання державних фінансів на підтримку підприємств АПК і фінансові результати їх

діяльності. Регресійна модель може використовуватись як для оцінки ефективності фінансової підтримки сільського господарства, так і для оцінки ефективності бюджетної підтримки агропромислового комплексу загалом. Відповідний підхід дасть можливість визначити вплив фінансової підтримки АПК на фінансові показники діяльності суб'єктів господарювання цієї галузі. За допомогою цього методу буде визначено вплив державної фінансової підтримки на чистий прибуток. На чистий прибуток також будуть впливати такі фактори, як: витрати, обсяг реалізованої продукції, обсяг виробленої продукції, податок на прибуток, податки на продукти. Також буде врахована кореляція між факторними ознаками, що впливають на чистий прибуток агропромислових підприємств. Податки на продукти — це податки, що справляються пропорційно вартості чи кількості товарів та послуг, вироблених, реалізованих чи імпортованих виробничою одиницею-резидентом. До таких податків відносять податок на додану вартість, акцизний збір, податок на рекламу, імпорتنі і експортні мита, єдиний податок на підприємницьку діяльність, збір

Таблиця 2. Фінансові показники діяльності сільського, лісового і рибного господарств

Роки	Чистий прибуток (млн грн)	Витрати млн грн	Обсяг реалізованої продукції (млн грн)	Обсяг виробленої продукції (млн грн)	Податок на прибуток (млн грн)	Державна фінансова підтримка АПК (млн грн)	Податки на продукти (млн грн)
2005	3500,7	26203,2	26870	95520	201,7	5175,1	54259
2006	2478,2	30455,1	31203,8	99154	253,6	7332,0	57404
2007	6916,5	36089,5	39085,9	114031	707,7	8235,1	65732
2008	5789,2	79385,2	51811,2	157208	252,6	12161,7	90148
2009	7584,8	92944,3	81872	159187	62,6	6365,2	92109
2010	17170,5	106532,9	97793,5	189373	121,3	5754,5	112442
2011	25341,3	140638,5	128851,8	253485	224,6	8011,8	151370
2012	26787,2	172387	160547,7	261707	205,5	8005,5	156738
2013	14984,5	187634	163087,7	306998	162,8	8721,2	183192
2014	21481,3	240726,5	214972,5	381227	196,1	5501,3	220082
2015	102849,1	348159,3	366966,4	558788	288,5	2123,7	318982
2016	90613,2	366297,7	402597,4	655569	496,3	2188,8	375868

Джерело: сформовано за даними [2; 3, с. 37, 89, 92; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 18; власні розрахунки].

Таблиця 3. Розрахунок індексу інфляції з наростаючим підсумком

Роки	Індекс інфляції	Індекс інфляції з наростаючим підсумком
2005	1,103	1,103
2006	1,116	1,231
2007	1,166	1,435
2008	1,223	1,755
2009	1,123	1,971
2010	1,091	2,151
2011	1,046	2,250
2012	0,998	2,245
2013	1,005	2,256
2014	1,249	2,818
2015	1,433	4,038
2016	1,124	4,539

Джерело: сформовано за даними [4; власні розрахунки].

на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства і митні збори.

Для побудови регресійної моделі необхідно визначити обсяги податку на прибуток і податків на продукти. Для отримання обсягів податку на прибуток від фінансових результатів до оподаткування віднімаємо чистий прибуток. Обсяги податків на продукти можна одержати

шляхом віднімання від валового внутрішнього продукту валової доданої вартості. У таблиці 1 наведено розрахунок обсягів податку на прибуток і податків на продукти.

У таблиці 2 представлено фінансові показники діяльності сільського, лісового і рибного господарств для побудови регресійної моделі.

Таблиця 4. Скореговані фінансові показники діяльності сільського, лісового і рибного господарств на індекс інфляції

Роки	Чистий прибуток (млн грн)	Витрати (млн грн)	Обсяг реалізованої продукції (млн грн)	Обсяг виробленої продукції (млн грн)	Податок на прибуток (млн грн)	Державна фінансова підтримка АПК (млн грн)	Податки на продукти (млн грн)
2005	3173,8	23756,3	24360,8	86600,2	182,9	4691,8	49192,2
2006	2013,2	24741,2	25349,4	80550,9	206,0	5956,4	46634,0
2007	4818,9	25144,5	27232,1	79448,3	493,1	5737,6	45797,2
2008	3298,0	45224,6	29516,1	89559,1	143,9	6928,3	51356,0
2009	3847,7	47149,6	41532,8	80753,8	31,8	3229,0	46725,9
2010	7983,9	49535,3	45471,7	88053,9	56,4	2675,7	52282,9
2011	11264,9	62517,7	57278,2	112681,2	99,8	3561,5	67288,2
2012	11931,5	76784,4	71511,0	116569,2	91,5	3565,8	69814,1
2013	6641,2	83159,9	72280,9	136062,4	72,2	3865,3	81191,2
2014	7622,6	85420,9	76282,2	135276,9	69,6	1952,1	78095,2
2015	25468,0	86212,8	90869,9	138369,7	71,4	525,9	78987,8
2016	19962,7	80697,8	88694,9	144426,2	109,3	482,2	82806,2

Джерело: сформовано за власними розрахунками.

Таблиця 5. Результати багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу

Множинний R	0,934					
R – квадрат	0,873					
Нормований R – квадрат	0,721					
Стандартна помилка	3811,6					
Спостереження	12					
Дисперсійний аналіз						
	df	SS	MS	F	Значення F	
Регресія	6	500251592,4	83375265,4	5,739	0,037	
Залишок	5	72640379,6	14528075,9			
Всього	11	572891972,0				
Оцінка параметрів рівняння регресії						
	Коефіцієнти	Стандарт на помилка	t-статистика	P-значення	Нижнє 95,0%	Верхнє 95,0%
Y-перетин	-1497,6	10705,3	-0,140	0,894	-29016,6	26021,4
Змінна X 1	-0,446	0,303	-1,469	0,202	-1,226	0,334
Змінна X 2	0,915	0,416	2,197	0,079	-0,155	1,986
Змінна X 3	0,381	0,603	0,633	0,555	-1,168	1,931
Змінна X 4	-5,699	16,336	-0,349	0,741	-47,692	36,293
Змінна X 5	1,436	1,916	0,750	0,487	-3,489	6,362
змінна X 6	-0,941	1,103	-0,852	0,433	-3,777	1,896

Джерело: сформовано за власними розрахунками.

Таблиця 6. Результати кореляційно-регресійного аналізу

Множинний R	0,952					
R – квадрат	0,906					
Нормований R – квадрат	0,896					
Стандарт на помилка	4897,1					
Спостереження	12					
Дисперсійний аналіз						
	df	SS	MS	F	Значення F	
Регресія	1	2298579263	2298579263	95,8	0,0	
Залишок	10	239816678	23981667,8			
Всього	11	2538395941				
Оцінка параметрів рівняння регресії						
	Коефіцієнти	Стандарт на помилка	t-статистика	P-значення	Нижнє 95,0%	Верхнє 95,0%
Y-перетин	31354,6	3482,6	9	0,000004	23595,0	39114,3
Змінна X1	0,575	0,059	9,790	0,000002	0,444	0,706

Джерело: сформовано за власними розрахунками.

Результуюча і факторні ознаки є в грошовому виразі і їх зростання відбувалося частково за рахунок інфляції. Тому виникає потреба коригування відповідних показників на індекс інфляції з наростаючим підсумком, розрахунок якого представлено в таблиці 3.

Коли фінансові показники діяльності підприємств поділимо на індекс інфляції з наростаючим підсумком, то отримуємо їх скореговані значення, які будуть використовуватися для проведення багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу. Відповідний аналіз дасть можливість визначити вплив державної підтримки на розвиток агропромислового комплексу. У таблиці 4 наведено скореговані значення фінансових показників діяльності підприємств сільського, лісового і рибного господарств на інфляцію.

У таблиці 5 представлено результати багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу впливу державної фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу разом з іншими факторами на їх чистий прибуток.

Розрахунок коефіцієнтів регресії проводився за даними вибірки. Необхідно переконатися, що відповідні коефіцієнти регресії є статистично значимі і можуть включатися в модель. Це можна зробити за допомогою розрахунку P-значення — ймовірності виконання нульової гіпотези для відповідного коефіцієнта.

Якщо P-значення < 5%, то коефіцієнт є статистично значимий з надійністю 95% та включається у модель.

Якщо P-значення > 5%, то коефіцієнт є статистично не значимий з надійністю 95%.

За розрахунками, ймовірність виконання нульової гіпотези для усіх коефіцієнти регресії є меншою за 5% і тому вони включаються в модель. Відповідно до цього, регресійна модель має такий вигляд:

$$y = -0,446x_1 + 0,915x_2 + 0,381x_3 - 5,699x_4 + 1,436x_5 - 0,941x_6 - 1497,6 \quad (3)$$

де y — результуюча ознака чистий прибуток; x_1 — факторна ознака витрати; x_2 — факторна ознака обсяг реалізованої продукції; x_3 — факторна ознака обсяг виробленої продукції; x_4 — факторна ознака податок на прибуток; x_5 — факторна ознака державна фінансова підтримка АПК; x_6 — факторна ознака податки на продукти.

За цією моделлю на чистий прибуток впливають витрати, обсяг реалізованої продукції, обсяг виробленої продукції, податок на прибуток, державна підтримка АПК і податки на продукти. Результати кореляційно-регресійного аналізу показали, що зростання витрат на 1 млрд грн призведе до зниження чистого прибутку на 446 млн грн. Якщо обсяг реалізованої продукції підвищиться на 1 млрд грн, чистий прибуток зросте на 915 млн грн. Коли обсяг виробленої продукції збільшиться на 1 млрд грн, чистий прибуток зросте на 381 млн грн. При зростанні податку на прибуток на 1 млрд грн, чистий прибуток знизиться на 5 млрд і 699 млн грн. Зростання державної фінансової підтримки агропромислового комплексу на 1 млрд грн зумовить підвищення чистого прибутку його суб'єктів господарювання на 1 млрд і 436 млн грн. Якщо держава збільшить податки на продукти підприємств АПК на 1 млрд грн, їх чистий прибуток скоротиться на 941 млн грн.

Між обсягом реалізованої продукції та податками на продуктах існує обернений і прямий зв'язки. Обсяги сплати податків на продукти до державного бюджету будуть змінюватися в зв'язку із зміною ставок цих податкових платежів. У такому випадку є наявний обернений зв'язок між обсягом реалізованої продукції та податками на продукти. Сплата податків на продукти до бюджету може збільшу-

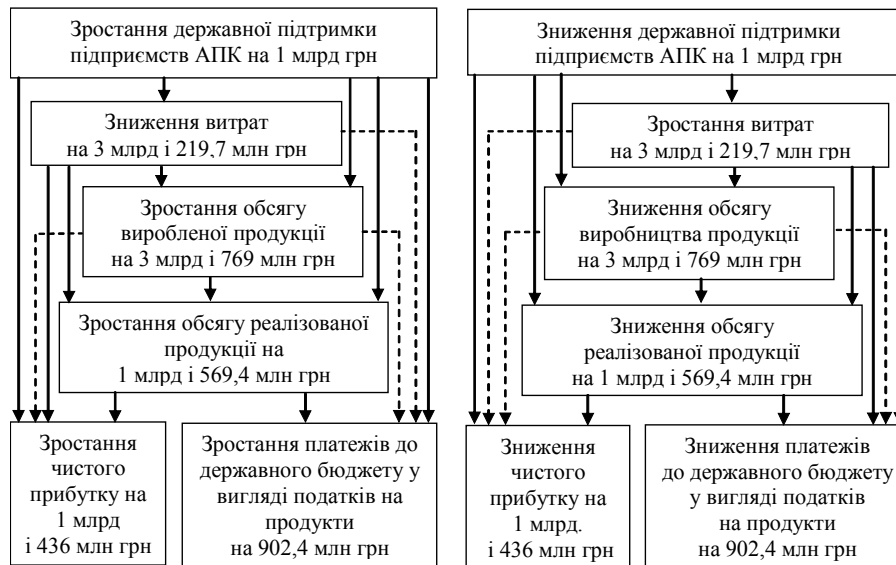

Рис. 1. Вплив державної фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу на фінансові показники їх діяльності

Джерело: сформовано за власними розрахунками.

Таблиця 7. Кореляція між витратами, обсягом виробленої і реалізованої продукції

Факторна ознака	Результуючі ознаки	
Зростання витрат на 1 млрд грн	Зниження чистого прибутку на 446 млн грн	Зниження обсягу реалізованої продукції на 487,4 млн грн
Зниження витрат на 1 млрд грн	Зростання чистого прибутку на 445 млн грн	Зростання обсягу реалізованої продукції на 487,4 млн грн
Зростання обсягу реалізованої продукції на 1 млрд грн	Зростання чистого прибутку на 915 млн грн	Зростання обсягу виробництва продукції на 2 млрд і 401,6 млн грн
Зниження обсягу реалізованої продукції на 1 млрд грн	Зниження чистого прибутку на 915 млн грн	Зниження обсягу виробництва на 2 млрд і 401,6 млн грн
Зростання обсягу виробленої продукції на 1 млрд грн	Зростання чистого прибутку на 381 млн грн	Зростання обсягу реалізованої продукції на 416,4 млн грн
Зниження обсягу виробленої продукції на 1 млрд грн	Зниження чистого прибутку на 381 млн грн	Зниження обсягу реалізованої продукції на 416,4 млн грн

Джерело: сформовано за власними розрахунками.

ватися у зв'язку із збільшенням обсягу реалізованої продукції. В такому випадку між обсягом реалізованої продукції та податками на продукти існуватиме прямий зв'язок. У таблиці 6 наведено результати кореляційно-регресійного аналізу впливу обсягу реалізованої продукції на розмір сплати податків на продукти до державного бюджету у випадку прямого зв'язку.

За розрахунками, R-значення є менше за 5% і тому коефіцієнт регресії включається в модель. Відповідно до цього, регресійна модель має такий вигляд:

$$y = 0,575x + 31354,6 \quad (4),$$

де y — результуюча ознака податки на продукти; x — факторна ознака обсяг реалізованої продукції.

При зростанні обсягу реалізованої продукції на 1 млрд грн, сплата податків на продукти до бюджету збільшиться на 575 млн грн. Коли держава збільшить фінансову підтримку підприємств агропромислового комплексу на

1 млрд грн, то обсяг реалізованої продукції зросте на 1 млрд і 569,4 млн грн. При такому зростанні обсягу реалізованої продукції, обсяг справляння податків на продукти до державного бюджету збільшиться на 902,3 млн грн. Тобто держава з 1 млрд грн фінансової підтримки агропромислових підприємств зможе повернути 902,4 млн грн у вигляді податків на продукти. Тоді фактично держава буде витрачати на підтримку агропромислового комплексу лише 97,6 млн грн на 1 млрд грн.

Якщо держава знизить фінансову підтримку агропромислового комплексу на 1 млрд грн, то обсяг платежів до державного бюджету у вигляді податків на продукти знизиться на 902,4 млн грн. Тоді на заощаджений 1 млрд грн держава втратить 902,4 млн грн податків на продукти. Різниця між заощадженим 1 млрд грн і зниженням обсягів податків на продукти становитиме 97,6 млн грн. Тобто, при зниженні фінансової підтримки розвитку агропромислового комплексу на 1 млрд грн, фактично дер-

жава зможе заощадити 97,6 млн грн, що зумовлено зниженням податкових платежів. Фактичні суми заощаджень і втрат фінансових ресурсів державного бюджету від збільшення чи зменшення бюджетної підтримки АПК є невеликими і тому зростання відповідної підтримки агропромислових підприємств буде раціональним і сприятиме їх розвитку.

При зростанні державної підтримки суб'єктів господарювання АПК, їх витрати знизяться на 3 млрд і 219,7 млн грн. Під впливом динаміки державної підтримки і витрат, обсяг виробленої продукції зросте на 3 млрд і 769,3 млн грн. Обсяг реалізованої продукції зросте на 1 млрд і 569,4 млн грн внаслідок зростання державної підтримки, обсягу виробленої продукції та зниження витрат на її виробництво. Під впливом всіх вищенаведених факторів чистий прибуток агропромислових підприємств збільшиться на 1 млрд і 436 млн грн, а також зростуть платежі до державного бюджету у вигляді податків на продукти на 902,3 млн грн.

Коли обсяг державної підтримки агропромислових підприємств знизиться на 1 млрд грн, то їх витрати зростуть на 3 млрд і 219,7 млн грн. Під впливом динаміки бюджетної підтримки і витрат, обсяг виробленої продукції спаде на 3 млрд і 769 млн грн. У свою чергу, знизиться обсяг реалізованої продукції на 1 млрд і 569,4 млн грн. Внаслідок зміни динаміки бюджетної підтримки, витрат, обсягу виробленої і реалізованої продукції, чистий прибуток знизиться 1 млрд і 436 млн грн, а платежі до державного бюджету у вигляді податків на продукти спадуть на 902,4 млн грн. На рисунку 1 представлено вплив державної фінансової підтримки на фінансові показники діяльності підприємств АПК.

Крім державної підтримки, податку на прибуток і податків на продукти, факторні ознаки такі як витрати, обсяг виробництва і реалізації продукції корелюються між собою, яке зумовлено тим, що агропромислові підприємства можуть самі змінювати відповідні фінансові показники своєї діяльності. На кореляцію відповідних показників опосередкований вплив має державна фінансова підтримка АПК. У таблиці 7 представлено кореляцію між витратами, обсягом виробленої і реалізованої продукції.

Фінансові показники діяльності підприємств АПК мають зростаючу тенденцію. Державна фінансова підтримка агропромислових підприємств має спадну тенденцію. Це пояснюється тим, що зростання діяльності суб'єктів господарювання відбувається завдяки тому, що збільшується обсяг реалізації продукції і в на-

ступне виробництво вкладається більший обсяг грошових коштів. Якщо держава буде збільшувати фінансову підтримку підприємств АПК, то масштаби їх діяльності будуть збільшуватися значно швидше і до державного бюджету надходитиме суттєво більший обсяг платежів у вигляді податків на продукти.

При зниженні бюджетної підтримки, знижується чистий прибуток, обсяг виробленої і реалізованої продукції та збільшуються витрати. Попри наявну зростаючу тенденцію чистого прибутку, обсягу виробленої і реалізованої продукції, зростання державної підтримки зумовить динамічне зростання чистого прибутку і обсягу виробленої і реалізованої агропромислової продукції, а також прискорить розвиток агропромислового комплексу загалом.

Для вдосконалення оцінки ефективності бюджетної підтримки агропромислового комплексу України можна використати світовий досвід фінансової підтримки аграрного сектору економіки. Так, у США здійснюється цілеспрямована державна політика стосовно підтримки аграрного сектора економіки. Державна регулює процеси відтворення у сільському господарстві і здійснює його кретину та фінансову підтримку за багатьма напрямками. Серед них є підтримка паритету цін між ресурсними галузями, які виробляють оборотні та основні засоби для аграрного сектору економіки і на продукцію сільського господарства, податки і дотації, на відсоткові ставки за позиками, страхові платежі, наукове забезпечення [1, с. 134].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Для оцінки ефективності державної фінансової підтримки АПК було обрано побудову регресійної моделі і методологічний підхід, який базується на встановленні зв'язку між розмірами державної підтримки агропромислових суб'єктів господарювання і дохідністю їхнього виробництва. Ці методи дали можливість визначити вплив бюджетної підтримки АПК разом з іншими факторами, а також здійснити оцінювання масштабів фінансової підтримки та дохідності агропромислового виробництва. Сьогодні існує тенденція падіння бюджетного фінансування агропромислових підприємств і зростаюча тенденція фінансових показників їх діяльності.

Результати дослідження показали, що із зростанням фінансової підтримки агропромислових підприємств відбувається зниження їх

витрат, зростання обсягів виробництва і реалізації продукції та чистого прибутку. Коли державна фінансова підтримка знижується, то зростають витрати, скорочується обсяг виробництва і реалізації продукції та чистий прибуток. При зростанні бюджетної підтримки АПК на 1 млрд грн, держава може повернути з нього 902,4 млн грн у вигляді податків на продукти. У випадку зниження фінансової підтримки на 1 млрд грн, обсяг платежів до державного бюджету у вигляді податків на продукти знизиться на 902,4 млн грн. Держава втратить невелику суму грошових коштів при збільшенні фінансової підтримки АПК і заощадить також невеликий обсяг фінансів при зниженні підтримки агропромислових підприємств. На практиці спостерігається зростання фінансових показників діяльності підприємств АПК і зниження їх державної підтримки. Це пояснюється тим, що збільшується обсяг реалізованої продукції, більше фінансових ресурсів вкладається у наступне виробництво. Якщо держава збільшуватиме обсяг фінансової підтримки агропромислових підприємств, то будуть значно швидше збільшуватися масштаби їх діяльності і в більшому обсязі надходитимуть податки на продукти до державного бюджету.

Для вдосконалення державної фінансової підтримки АПК можна використати досвід США. Там здійснюється підтримка паритету цін між ресурсними галузями, що виготовляють оборотні і основні засоби для аграрного сектору економіки та на продукцію сільського господарства. При цьому буде можливість уникнути помилок державної підтримки АПК, які були допущені цією країною.

Перспективами подальших досліджень є аналіз динаміки фінансових показників діяльності підприємств АПК та впливу бюджетної підтримки на відповідні показники в наступних їх періодах діяльності. На основі відповідного аналізу можна буде надавати рекомендації щодо подальшої фінансової підтримки агропромислових суб'єктів господарювання.

Література:

1. Алейнікова О.В. Зарубіжний досвід державного регулювання розвитку АПК. Інвестиції, практика та досвід. — 2011. — № 16. — С. 131—135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_16_33
2. Виробництво та розподіл валового внутрішнього продукту за видами економічної діяльності. — 2016. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/vvp/vvp_ric/arh_vtr_u.htm

3. Діяльність суб'єктів господарювання: статистичний збірник. — К.: Державна служба статистики України, 2005. 327 с. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm

4. Індекс інфляції. 2018. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>

5. Криленко В.І. Сучасні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору економіки. Ефективна економіка. 2014. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3208>

6. Мельник Т.М., Головачова О.С. Оцінка державної підтримки аграрного сектору України. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. № 3. — С. 169—184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2013_3_18

7. Про Державний бюджет України на 2005 рік: Закон України від 23 грудня 2004 року № 2285-IV; станом на 5 січня 2005 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-15>

8. Про Державний бюджет України на 2006 рік: Закон України від 20 грудня 2005 року № 3235-IV; станом на 25 листопада 2006 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3235-15>

9. Про Державний бюджет України на 2007 рік: Закон України від 12 грудня 2006 року № 489-V; станом на 9 липня 2007 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-16>

10. Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 28 грудня 2007 року № 107-VI; станом на 16 січня 2016 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-17>

11. Про Державний бюджет України на 2009 рік: Закон України від 26 грудня 2008 року № 835-VI; станом на 23 грудня 2012 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-17>

12. Про Державний бюджет України на 2010 рік: Закон України від 27 квітня 2010 року № 2154-VI; станом на 12 серпня 2012 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2154-17>

13. Про Державний бюджет України на 2013 рік: Закон України від 6 грудня 2012 року № 5515-VI; станом на 29 грудня 2013 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>

14. Річний звіт про виконання Державного бюджету України (2016). Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>

15. Україна в цифрах: статистичний збірник. — К.: Державна служба статистики України, 2017. — 241 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/08/Ukr_cifra_2017_u.pdf

16. Україна в цифрах: статистичний збірник. — К.: Державна служба статистики України. 2010. — 258 с. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm

17. Фінансові результати підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності 2016. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/fin/fin_rez/fr_ed/fr_ed_u/arh_fr_edo2016_u.htm

18. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності — 2016. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

19. Шолойко А.С. Методологічні підходи до оцінки ефективності державної підтримки сільського господарства. — 2012. — № 3. — С. 120—124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2012_3_24

References:

1. Alejnikova, O. V. (2011), "Foreign experience of state regulation of development of AIC", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, [Online], vol. 16, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_16_33 (Accessed: 18 Dec 2018).

2. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2016), "Producing and distribution of gross domestic product by types of economic activity", available at: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/vvp/vvp_ric/arh_vtr_u.htm (Accessed: 18 Dec 2018).

3. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2005), "Activity of economic entities", available at: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/pub19_u.htm (Accessed: 19 Dec 2018).

4. Minfin (2018), "Inflation index", available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation> (Accessed: 20 Dec 2018).

5. Krylenko, V. I. (2014), "Modern approaches to estimation of level of state support of agrarian sector of economics", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 7, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3208> (Accessed: 21 Dec 2018).

6. Mel'nyk, T. M. and Holovachova, O. S. (2013), "Estimation of state support of agrarian sector in Ukraine", *Marketynh i menedzhment innovatsij*, [Online], vol. 3, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2013_3_18 (Accessed: 22 Dec 2018).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "About State Budget of Ukraine on 2005", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-15> (Accessed: 23 Dec 2018).

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine "About State Budget of Ukraine

on 2006", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3235-15> (Accessed: 23 Dec 2018).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), The Law of Ukraine "About State Budget of Ukraine on 2007", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-16> (Accessed: 24 Dec 2018).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2007), The Law of Ukraine "About State Budget of Ukraine on 2008 and about making alteration to some legislative acts in Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-17> (Accessed: 25 Dec 2018).

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2008), The Law of Ukraine "About State Budget of Ukraine on 2009", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-17> (Accessed: 25 Dec 2018).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine "About State Budget of Ukraine on 2010", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2154-17> (Accessed: 25 Dec 2018).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "About State Budget of Ukraine on 2013", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5515-17> (Accessed: 26 Dec 2018).

14. The official site of State treasury service of Ukraine (2016), "Annual report about implementation of State Budget of Ukraine", available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (Accessed: 27 Dec 2018).

15. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2017), "Ukraine in figures" available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/08/Ukr_cifra_2017_u.pdf (Accessed: 28 Dec 2018).

16. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2010), "Ukraine in figures" available at: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm (Accessed: 29 Dec 2018).

17. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2016), "Financial results of enterprises before taxation by types of economic activity", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/fin/fin_rez/fr_ed/fr_ed_u/arh_fr_edo2016_u.htm (Accessed: 29 Dec 2018).

18. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2016), "Formation of net profit (loss) of enterprises by types of economic activity", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed: 30 Dec 2018).

19. Sholojko, A. S. (2012), "Methodological approaches to estimation of efficiency of state support of agriculture", *Accounting and finances of AIC*, [Online], vol. 3, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2012_3_24 (Accessed: 30 Dec 2018).

Стаття надійшла до редакції 24.01.2019 р.